

Advies

Gecoördineerd Vlaams vrijwilligersbeleid

Brussel, 3 oktober 2016

Adviesvraag: Gecoördineerd Vlaams vrijwilligersbeleid
Adviesvrager: Sven Gatz - Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel
Ontvangst adviesvraag: 15 juli 2016
Adviestermijn: 30 dagen, verlenging toegekend tot 1 oktober 2016
Decretale opdracht: SERV-decreet 7 mei 2004 art. 11 (overlegfunctie)
Goedkeuring raad: 3 oktober 2016

Contactpersoon: Kristel Bogaerts - kbogaerts@serv.be
Peter Van Humbeeck - pvhumbeeck@serv.be

De heer Sven GATZ
Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel
Koolstraat 35
1000 BRUSSEL

contactpersoon
Kristel Bogaerts
kbogaerts@serv.be

ons kenmerk
SERV_BR_20161003_Vrijwilligersbeleid

Brussel
3 oktober 2016

Gecoördineerd Vlaams vrijwilligersbeleid

Mijnheer de minister

Op 15 juli 2016 vroeg u de SERV om advies over een ontwerp actieplan gecoördineerd Vlaams vrijwilligersbeleid. Als bijlage vindt u het advies. Daarin onderstreept de raad het grote belang van vrijwilligerswerk en drukt hij zijn waardering en steun uit voor het initiatief van de Vlaamse regering om werk te maken van een coherent vrijwilligersbeleid.

De SERV raadt evenwel aan om een overzichtelijk en krachtig geheel te maken van de elementen van visie en het actieplan die nu ieder voor zich slechts partieel het gecoördineerd vrijwilligersbeleid van de Vlaamse regering belichten. De SERV somt daartoe een aantal aandachtspunten op:

1. Het actieplan zou moeten vertrekken van/met een status questionis, een inventaris van de bestaande knelpunten en een coherente visie op het vrijwilligerswerk en het beleid dat daarrond gevoerd moet worden.
2. De tekst en het vrijwilligersbeleid zelf kunnen aan transparantie en coherentie winnen door de concrete acties te clusteren rond de beleidsdoelstellingen
3. De SERV meent dat het Horizontaal Overleg Vrijwilligersbeleid (HOV) versterkt kan worden.
4. Mits aan een aantal randvoorwaarden wordt voldaan ondersteunt de SERV het voornemen om de wetgeving en de administratieve procedures te optimaliseren.
5. De SERV vindt het belangrijk dat het gecoördineerd beleid de intrinsieke motivatie van vrijwilligerswerk blijft benadrukken.
6. Een centralere kennisdeling om de toegang tot het vrijwilligerswerk te vereenvoudigen is belangrijk.

Wij hopen, mijnheer de minister, u hiermee van dienst te zijn geweest en zijn steeds bereid tot nadere toelichting.

Hoogachtend

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Karel Van Eetvelt
voorzitter

Inhoud

Inhoud 5

Krachtlijnen 6

Advies 7

1 Situering 7

**2 Neem een status questionis, een analyse van knelpunten en een
duidelijke visie op in de tekst 7**

**3 Verhoog transparantie door doelstellingen en acties beter te
koppelen 9**

4 Breng meer hiërarchie en prioriteiten aan 9

5 Versterk de ‘governance’ 10

**6 Optimaliseer de vrijwilligerswetgeving en vermijd nieuwe
drempels 11**

7 Blijf de intrinsieke motivatie van vrijwilligerswerk benadrukken 12

**8 Zet in op een grotere toegankelijkheid via een betere
informatiedeling 13**

Krachtlijnen

Op 15 juli 2016 vroeg de Vlaamse minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel de SERV om advies over een ontwerp van actieplan gecoördineerd Vlaams vrijwilligersbeleid.

De SERV onderstreepte in eerdere adviezen reeds het grote belang van vrijwilligerswerk in een solidaire samenleving. De Raad wenst dan ook zijn waardering en steun uit te drukken voor dit initiatief van de Vlaamse regering.

De SERV geeft in dit advies zijn bemerkingen en formuleert enkele verbeterpunten voor de 'elementen van visie' en het actieplan zelf.

- De SERV adviseert om een coherent en krachtig geheel van te maken van de verschillende teksten die nu slechts partieel het gecoördineerd vrijwilligersbeleid van de Vlaamse regering belichten. Het actieplan zou moeten vertrekken van/met een status questionis, een inventaris van de bestaande knelpunten en een coherente visie op het vrijwilligerswerk en het beleid dat daarrond gevoerd moet worden. Ook een heldere definitie van de gebruikte terminologie (vrijwilliger, vrijwillige inzet, vrijwilligerswerk, ...) mag niet ontbreken (inclusief de relatie tot andere concepten zoals mantelzorg). Deze analyses en visie vormen immers het onmisbare vertrekpunt voor het formuleren van doelstellingen en acties.
- De geïntegreerde tekst en het vrijwilligersbeleid zelf kunnen aan transparantie en coherentie winnen door de concrete acties en beleidsdoelstellingen te koppelen.
- De SERV adviseert om in de geïntegreerde tekst ook duidelijke prioriteiten en een zekere hiërarchie in de acties aan te brengen en om de timing van de acties te verduidelijken.
- Het ontwerpactieplan kan qua 'governance' nog vooruitgang boeken. Dat geldt zowel voor de uitvoering van de acties (timing, wie heeft welke rol en doet wat wanneer?) als voor de governancestructuur (de organisatie en rol van het Horizontaal Overleg Vrijwilligersbeleid HOV).
- De SERV ziet een aantal opportuniteiten in het optimaliseren van het wetgevend kader dat betrekking heeft op de vrijwilligers, maar wijst erop dat bepaalde doelstellingen in de betrokken regelgeving (zoals misbruik van vrijwilligerswerk tegengaan of controle op de beschikbaarheid van werklozen) gerespecteerd moeten blijven. Onder die voorwaarde kan bekeken worden hoe de procedures rond melding en controle vereenvoudigd kunnen worden. In deze complexe opdracht moet erover gewaakt worden dat het volledige actieplan niet gehypothekeerd wordt door blokkeringen op een ander beleidsniveau zodat de coherentie van het actieplan overeind blijft. Nieuwe drempels moeten zeker vermeden worden. Het beleidsvormingsproces wordt daartoe best anders georganiseerd.
- De SERV hecht veel belang aan de intrinsieke motivatie bij het uitvoeren van vrijwilligerswerk en ondersteunt het voornemen van het actieplan om het vrijwilligerswerk niet te instrumentaliseren.
- Om de toegang tot het vrijwilligerswerk te faciliteren, zowel voor de bestaande als voor potentiële vrijwilligers en organisaties moet er ook gewerkt worden aan een minder versnipperde informatiedeling. De SERV wijst er wel op dat de informatie en communicatie op maat van verschillende doelgroepen moet verstrekt worden.

Advies

1 Situering

Op 15 juli 2016 vroeg de Vlaamse minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel de SERV om advies over een ontwerp van actieplan gecoördineerd Vlaams vrijwilligersbeleid.

Dit actieplan vloeit voort uit de conceptnota voor een Gecoördineerd Vlaams vrijwilligersbeleid die op 26 februari 2016 werd goedgekeurd door de Vlaamse regering. Het actieplan bevat een aanzet voor een visie, een aantal acties op federaal, Vlaams en lokaal niveau in drie actiedomeinen (wetgeving en statuut, informatie en ondersteuning, overregulering) en een voorstel van organisatie, middelen en timing.

Net als in eerdere adviezen¹ benadrukt de SERV ook in het kader van dit actieplan het grote belang van vrijwilligerswerk in de versterking van het draagvlak van een solidaire samenleving. De SERV vindt vooral de intrinsieke motivatie die verbonden is aan vrijwilligerswerk belangrijk.

De Raad drukt een sterke waardering en steun uit voor het initiatief van de Vlaamse regering om werk te maken van een coherente visie over vrijwilligerswerk en vrijwilligersbeleid en van acties die drempels voor vrijwilligerswerk aanpakken, die een brede toegankelijkheid kunnen stimuleren en die structurele ondersteuning willen bieden voor een transversale en intersectorale aanpak van het vrijwilligerswerk.

De SERV geeft in dit advies een aantal bemerkingen bij en verbeterpunten voor de 'elementen van visie' en het actieplan zelf.

De SERV adviseert ook om een coherent en krachtig geheel van te maken van de verschillende teksten die nu elk slechts partieel het gecoördineerd vrijwilligersbeleid van de Vlaamse regering belichten.

De belangrijkste aanbevelingen van de SERV worden hierna toegelicht.

2 Neem een status questionis, een analyse van knelpunten en een duidelijke visie op in de tekst

De SERV vraagt om de tekst te starten met een status questionis, een inventaris van de bestaande knelpunten en de coherente visie op het vrijwilligerswerk en het beleid dat daarrond gevoerd moet worden. Ook een heldere definitie van de gebruikte terminologie (vrijwilligers, vrijwillige inzet, vrijwilligerswerk, ...) mag niet ontbreken (inclusief de relatie tot andere concepten zoals mantelzorg). Deze analyses en visie vormen het onmisbare vertrekpunt voor het formuleren van doelstellingen en acties.

Het document 'elementen van visie' start nu met een situering en een beschrijving van de meerwaarde van vrijwilligerswerk. Vervolgens wordt er een algemene doelstelling (coördinatie van het vrijwilligerswerk(beleid)) en zes strategische opties principes geformuleerd. Een echte

¹ Bv. Advies 12 november 2008: <http://www.serv.be/serv/publicatie/advies-over-het-voorontwerp-van-decreet-betreffende-het-georganiseerde-vrijwillig>

analyse van het vrijwilligerswerk (stand van zaken en knelpunten) is niet opgenomen. Dat geldt ook voor het actieplan 'traject voor een gecoördineerd Vlaams vrijwilligersbeleid'. De analyses die gemaakt werden in het kader van de VRIND 2011², de sociale staat van Vlaanderen 2011³ of door de Koning Bouwewijnstichting⁴ bevatten daar zeker het nodige materiaal voor. De conceptnota verwijst overigens naar een aantal publicaties. Omdat de tekst nu geen analyse en visie bevat is het niet altijd duidelijk welk knelpunt men met een bepaalde actie wil verhelpen, en – belangrijker – bestaat er ook een risico dat de voorgestelde doelstellingen en acties een onvoldoende of een incoherent antwoord bieden op de problemen die zich in de praktijk stellen.

De SERV adviseert om in een geïntegreerde tekst de analyse, de knelpunten, de visie, de doelstellingen en de acties te expliciteren en met elkaar te verbinden om te komen tot een onderbouwd strategisch actieplan.

Dit kan worden geïllustreerd met het voorbeeld van de centrale doelstelling uit de ontwerpvisie zelf. Die luidt: 'coördinatie van het vrijwilligerswerkbeleid, waardoor gefragmenteerde taken weer beter op mekaar worden afgestemd'. Nergens in de tekst wordt evenwel aangetoond op welke vlakken dit gebrek aan coördinatie zich situeert en hoe belangrijk het is om dit met een Vlaamse beleidsaanpak te verhelpen.

Vergelijkbare voorbeelden zijn de doelstellingen om een vrijwilligersvriendelijk klimaat te scheppen en om de drempels op de diverse niveaus voor het vrijwilligerswerk weg te werken (dit wordt op diverse plaatsen vermeld)⁵. Ook deze doelstellingen vergen analyse, explicitering en verdieping aan de hand van de detectie van knelpunten en een visiebepaling daarrond. Zo moet alleszins verduidelijkt worden wat precies bedoeld wordt met de term 'vrijwilliger', want deze term kan op verschillende manieren geïnterpreteerd worden: van alle vormen van 'vrijwillige inzet' in ruime zin tot een meer afgebakende invulling van 'vrijwilligerswerk' zoals in de wet van 3 juli 2005. Welke rollen ziet de Vlaamse regering (wel en niet) voor (de diverse types) vrijwilligers en (diverse vormen van) vrijwilligerswerk? Op welke manier wil de Vlaamse regering het 'vrijwilligen' in Vlaanderen aanmoedigen en ondersteunen? Welke concrete problemen of drempels ondervindt men nu, en waarom volstaan de huidige beleidsinitiatieven niet om de beoogde doelstellingen te realiseren.

Op zulke essentiële vragen is er nu geen antwoord, terwijl die noodzakelijk zijn om goede beleidsdoelstellingen te formuleren (Wat/wie wil men precies met het beleid bereiken? Welke specifieke doelen stelt men voorop op korte, middellange en lange termijn? Wat is prioritair aan te pakken? Welke timing is haalbaar?...), de realisatie ervan via indicatoren op te volgen en het

² SVR, 2011, Vlaamse regionale indicatoren 2011. Brussel : SVR (Studiedienst van de Vlaamse Regering) <http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/afbeeldingennieuwtjes/algemeen/bijlagen/vrind2011/2011-10-06-vrind2011-volledig.pdf>

³ Bral, L., Carton, A., Noppe, J., Pauwels, G., Pickery, J. & Verlet, D. (2011). Sociale, maatschappelijke en politieke participatie in Vlaanderen en Europa.. In: Noppe, J., Vanderleyden, L., Callens, M. (red.). De sociale staat van Vlaanderen 2011. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering, 257-310. <http://www4.vlaanderen.be/sites/svr/Pages/2011-04-28-ssv2011.aspx#pub>

⁴ KBS (2015), Vrijwilligerswerk in België. Kerncijfers en analyse. Brussel : KBS. <https://www.kbs-frb.be/nl/Activities/Publications/2015/20151019DS>

⁵ Elders in de 'elementen van visie' staan her en der nog andere doelstellingen: 'Vlaanderen als topregio voor vrijwilligerswerk', 'een toename van het aantal mensen dat zich engageert', 'misbruik van vrijwilligers(werk) tegen gaan', ...

actieplan na verloop van tijd te evalueren (Zijn de vooropgestelde doelstellingen gerealiseerd? Werd er ingezet op de juiste acties? Wat zijn verbeterpunten? Enz.)

Een ander voorbeeld van het risico dat de voorgestelde acties geen voldoende antwoord zijn op de problemen die zich in de praktijk stellen, is de (impliciete) veronderstelling dat de belangrijkste drempels voor vrijwilligers en vrijwilligerswerk te maken hebben met administratieve formaliteiten die ze moeten vervullen, onaangepaste regelgeving ('regulitis'), versnippering van beleid en gebrek aan informatie over de vrijwilligerswet en andere regelgeving. Nagenoeg alle acties kunnen ondergebracht worden in een van deze categorieën. Nochtans zijn er ook andere drempels van socio-culturele of psychologische aard. Die lijken niet in het vizier van het actieplan te liggen.

De SERV meent dan ook dat best een integratieoefening wordt gemaakt van de voorliggende teksten inzake het vrijwilligerswerk en het vrijwilligersbeleid. Hij adviseert om de bestaande situatie en knelpunten samen te brengen en expliciet in een geïntegreerde tekst op te nemen. Deze analyse moet zowel kwantitatief als kwalitatief zijn, op basis van onderzoek en overleg, en gesitueerd worden in het licht van belangrijke maatschappelijke trends en ontwikkelingen. Vanuit deze status questionis moet die geïntegreerde tekst vervolgens doorgroeien en ingaan op de gewenste situatie voor de toekomst (perspectieven, visiebepaling en doelstellingen) en op de stappen die nodig zijn om de visie te realiseren (acties, prioriteiten, timing, middelen).

3 Verhoog transparantie door doelstellingen en acties beter te koppelen

Volgens de SERV kunnen de tekst en het vrijwilligersbeleid zelf aan transparantie en coherentie winnen door de concrete acties te clusteren rond de beleidsdoelstellingen.

De huidige indeling (matrix) was misschien handig als analyse instrument, maar zorgt voor veel overlapping en herhaling in het ontwerpplan. Daardoor is het onderscheid tussen sommige acties niet altijd even duidelijk en dreigt ook de uitvoering van het actieplan sterk versnipperd te verlopen terwijl net meer coherentie een belangrijk uitgangspunt was. De SERV vraagt dan ook om in de geïntegreerde tekst aandacht te besteden aan de opbouw ervan.

Zo zijn er bijvoorbeeld veel acties die te maken hebben met betere informatie. Die acties staan niet enkel in het deel 'informatie en ondersteuning' maar ook in de delen 'wetgeving en statuut' en 'overregulering'. Omgekeerd staan diverse acties die te maken hebben met regelgeving en administratieve drempels niet enkel in de delen 'wetgeving en statuut' en 'overregulering' maar ook in het deel 'informatie en ondersteuning'.

De opbouw van het actieplan en de opsomming en nummering van de acties worden dan ook best herbekeken. Acties die te maken hebben met dezelfde doelstelling worden best samen gezet en inhoudelijk afgestemd en gebundeld onder één doelstelling, met eventueel ook nog diverse sporen die verder bewandeld zullen worden (subacties).

4 Breng meer hiërarchie en prioriteiten aan

De SERV adviseert om in de geïntegreerde tekst ook duidelijke prioriteiten en een zekere hiërarchie in de acties aan te brengen en om de timing van de acties te verduidelijken.

In de ontwerpvisie en het actieplan zit weinig of geen hiërarchie, noch naar prioriteiten (wat is echt belangrijk om vooruitgang te boeken, wat minder?) noch naar timing (wat moet er eerst gebeuren, wat moet nu starten, wat kan wachten?). Alle acties lijken nu op hetzelfde niveau te staan, en dus even belangrijk en even dringend te zijn. In de praktijk is dat niet wenselijk en niet realistisch.

Zo is het bijvoorbeeld wat vreemd om 23 acties te formuleren en visieontwikkeling op te nemen als laatste actie (actie 24), terwijl die eigenlijk de basis zou moeten vormen voor het actieplan. Een ander voorbeeld is dat het weinig zin heeft om op korte termijn veel te investeren in meer en betere informatie over regelgeving rond vrijwilligerswerk (acties 5, 6, 9, 10, 14, 22) als de Vlaamse regering van plan is om die regelgeving te vereenvoudigen, te stroomlijnen en meer coherent toe te passen (acties 1, 2, 3, 4, 7, 8, 15, 18, 19, 20, 21, 23).

5 Versterk de ‘governance’

De SERV denkt dat het ontwerpactieplan qua ‘governance’ nog vooruitgang kan boeken. Dat geldt zowel voor de uitvoering van de acties (timing, wie heeft welke rol en doet wat wanneer?) als voor de governancestructuur (de organisatie en rol van het Horizontaal Overleg Vrijwilligersbeleid HOV).

Het actieplan geeft nu weinig duidelijkheid over de timing van de diverse acties. Die timing komt ter sprake in het deel ‘clustering van acties met het oog op uitvoering’, maar wordt er globaal per cluster (beleidsniveau) geformuleerd, niet per afzonderlijke actie. Die timing gaat bovendien enkel over de vraag wanneer de acties zouden worden opgestart, niet over de vraag tegen wanneer de resultaten van die acties mogen worden verwacht. Het ontwerpplan is evenmin duidelijk over de verantwoordelijkheden voor de uitvoering van de acties. Het laat in het midden wie welke actie zal trekken of uitvoeren, wie daar bij wordt betrokken in welke rol enz. Dat wil zeggen dat voor de verschillende acties verduidelijkt moet worden welke actoren op niveau van de Vlaamse overheid (de diverse Vlaamse administraties), op niveau van de andere overheden (lokale besturen, de federale overheid) betrokken worden en of de vrijwilligers zelf en hun vertegenwoordigers en het Steunpunt vrijwilligerswerk (waarvan de financiering nog loopt tot oktober 2017) daarin ook een rol hebben. Deze vaststelling maakt het actieplan nu weinig concreet en moeilijk te evalueren.

Wat de governancestructuur betreft, kiest het ontwerpplan voor het Horizontaal Overleg Vrijwilligersbeleid (HOV) als coördinerende structuur die het Vlaams vrijwilligersbeleid moet ontwikkelen, laten uitvoeren, opvolgen en evalueren. De SERV vindt het aanduiden van een duidelijke trekker belangrijk en een horizontaal platform als het HOV heeft daar zeker een belangrijke taak in.

Het HOV bestaat uit een vertegenwoordiging van enkele Vlaamse administraties (Integratie, Armoedebestrijding, Welzijn, Mobiliteit en Openbare Werken, Onderwijs, Sport, Jeugd en Cultuur). Het heeft echter geen mandaat om acties bij andere administraties te initiëren of te sturen. De SERV vindt dat ook de beleidsdomeinen die nu niet bij het HOV betrokken zijn binnen het kader van het gecoördineerd vrijwilligersbeleid moeten passen.

Ook vindt de SERV het verticale overleg binnen de beleidsdomeinen belangrijk om tot een gecoördineerde aanpak te komen. Dit laat immers toe om de globale beleidslijnen die worden uitgezet te kunnen vertalen en te laten doorwerken in de diepte.

De SERV vraagt dat ook verder wordt bekeken waar nieuwe manieren van coördinatie en samenwerken kunnen worden ingezet. De SERV verwijst bijvoorbeeld naar 'delivery units' zoals in het kader van de visie 2050 van de Vlaamse regering en de SERV-platformtekst 2030). In de conceptnota van de Vlaamse regering over het gecoördineerd Vlaams vrijwilligersbeleid (februari 2016) werd het oprichten van 'gemengde projectgroepen' met betrokkenheid van diverse beleidsdomeinen/-niveaus en stakeholders als mogelijke aanpak naar voor geschoven, maar deze werkwijze komt, behoudens voor het ontwikkelen van een competentie-instrument en een interbestuurlijke werkgroep, in het actieplan niet meer expliciet aan bod.

De SERV ziet ook dat het HOV geen eigen budget of personeel heeft om de acties uit te voeren. Dat betekent dat de financiële en personele inzet moet komen van de diverse beleidsdomeinen. Dat is onzeker (de inzet zal afhangen van de mogelijkheden en de bereidheid van de diverse beleidsdomeinen) en kan ook de beoogde gecoördineerde aanpak in de weg staan. Het is volgens de SERV nodig om hier te zoeken naar concrete financiële of personele verbintenissen van de verschillende beleidsdomeinen om het uitvoeren van het actieplan beter te garanderen.

6 Optimaliseer de vrijwilligerswetgeving en vermijd nieuwe drempels

De SERV ziet een aantal opportuniteiten in het optimaliseren van het wetgevend kader dat betrekking heeft op de vrijwilligers, maar wijst erop dat bepaalde doelstellingen in de betrokken regelgeving (zoals misbruik van vrijwilligerswerk tegengaan of controle op de beschikbaarheid van werklozen) gerespecteerd moeten blijven. Onder die voorwaarde kan bekeken worden hoe de procedures rond melding en controle vereenvoudigd kunnen worden. De betrokkenheid van verschillende beleidsniveaus maakt van deze intentie een complexe opdracht. Er dient steeds over gewaakt te worden dat het volledige actieplan niet gehypothecerd wordt door blokkeringen op een ander beleidsniveau en dat de coherentie van het actieplan dan overeind blijft. In het hele proces moet erover gewaakt worden dat er geen nieuwe drempels gecreëerd worden. Het beleidsvormingsproces wordt daartoe best anders georganiseerd.

Het actieplan stuurt in meerdere acties aan op een optimalisering van het wetgevend kader omtrent het vrijwilligerswerk. Veel elementen van de betrokken regelgeving, zoals de vrijwilligerswet, werkloosheidsreglementering en asiel en migratie, behoren tot de federale bevoegdheden. Dat maakt deze intentie complexer dan wanneer het enkel om Vlaamse bevoegdheden zou gaan. Als over de beleidsniveaus heen hierover geen overeenstemming bereikt kan worden en er dus geen aanpassingen mogelijk zijn kan dat de coherentie van het actieplan hypothekeren. De SERV vraagt om daar waakzaam over te zijn.

De Raad merkt ook op dat de ingestelde regels (ook voor vrijwilligers) vaak een specifiek doel voor ogen hebben. Zo zijn aan het ontvangen van een werkloosheidsuitkering een aantal voorwaarden verbonden, o.a. dat de werkloze zonder arbeid en zonder loon is en dat hij beschikbaar is voor de arbeidsmarkt. Via een meldingsplicht kan men een uitzondering bekomen voor het uitvoeren van vrijwilligerswerk.

Alleszins is het belangrijk om er op toe te zien dat bij het vereenvoudigen van de wetgeving en de procedures die naar voor worden geschoven in dit actieplan geen nieuwe legislatieve of administratieve drempels of tegenstrijdigheden gecreëerd worden.

Het ontwerpactieplan lanceert met het oog daarop een actie om ex-ante bij het ontwerpen van nieuw beleid en regelgeving nieuwe drempels of tegenstrijdigheden te vermijden (actie 21). De SERV onderschrijft zeker het belang van proactief nieuwe drempels te vermijden, maar plaatst enkele vraagtekens bij de manier waarop dat volgens het ontwerpplan zou gebeuren. Een nieuwe 'vrijwilligerstoets' om ex ante het vrijwilligersvriendelijke karakter na te gaan, zal wellicht weinig effectief zijn en zal door de beleidsmakers worden gezien als een bijkomende administratieve last (cf. de ervaringen met de RIA en andere ex ante toetsen). Ook de digitale monitoringstool voor beleidsdoelstellingen, -processen en -projecten ('Traject') zal volgens de SERV weinig soelaas brengen. Het is niet door 'vrijwilligers' toe te voegen als aanvankmogelijkheid in dit monitoringsinstrument onder de mogelijke doelgroepen dat beleidsambtenaren en kabinetsmedewerkers opeens rekening gaan houden met de impact van voorgenomen regelgeving op vrijwilligers.

De SERV stelt daarom voor om het ex ante streven naar een vrijwilligersvriendelijke regelgeving in te bedden in de lopende initiatieven via een grotere transparantie en een betere organisatie en planning van de beleids- en regelgevingsprocessen. Terzake kan worden verwezen naar het SERV-advies over de hervorming van de strategische adviesraden en overlegfora⁶. In dat advies werd voorgesteld om meer te werken procesnota's (of 'road-maps' zoals op EU niveau). Zo'n procesnota geeft inzicht in de probleemstelling en doelstellingen en in de geplande aanpak (traject, procesorganisatie, timing, effectenonderzoek...) met inbegrip van de participatiemomenten en participatiewijzen. Die procesnota wordt best al in samenspraak met de belangrijkste actoren en partners in het veld opgemaakt, met ook aandacht voor moeilijker bereikbare doelgroepen zoals vrijwilligers. Ook de recente beslissing van de Vlaamse regering, ingaand op een vraag van de SERV, tot actieve openbaarmaking van de regeringsdocumenten kan hier bijkomend op inspelen.

7 Blijf de intrinsieke motivatie van vrijwilligerswerk benadrukken

De SERV hecht veel belang aan de intrinsieke motivatie bij het uitvoeren van vrijwilligerswerk, al heeft het zeker ook nog andere troeven zoals sociale contacten opbouwen, het aanscherpen of op peil houden van competenties, ... De SERV ondersteunt het voornemen van het actieplan om het vrijwilligerswerk niet te instrumentaliseren.

Het voorgestelde actieplan maakt bij de actie die de (door)ontwikkeling van een competentie-instrument aankondigt (actie 11) zelf de bemerking dat het niet de bedoeling is om het vrijwilligerswerk te instrumentaliseren. De 'employability' mag wel een rol spelen maar mag zeker niet dominant zijn.

De SERV beaamt het belang van deze stellingen. Vrijwilligerswerk kan nooit verplicht worden of een noodzakelijk opstap worden om regulier werk te vinden. Dat neemt niet weg dat via vrijwilligerswerk wel extra competenties ontwikkeld of op peil gehouden worden. De SERV vindt het zeker positief dat de inzet en de verworven competenties zichtbaar gemaakt worden in de curricula vitae, al dan niet via een competentie-instrument. De raad wijst er nog op dat

⁶ <http://www.serv.be/serv/publicatie/advies-hervorming-strategische-adviesraden-en-overlegfora>

vrijwilligerswerk geen alibi mag zijn om geen regulier werk te zoeken en om de inspanningen van de VDAB voor werkzoekenden te ontwijken.

8 Zet in op een grotere toegankelijkheid via een betere informatiedeling

Om de toegang tot het vrijwilligerswerk te faciliteren, zowel voor de bestaande als voor potentiële vrijwilligers en organisaties, moet er volgens de SERV ook gewerkt worden aan een minder versnipperde informatiedeling. De SERV wijst er wel op dat de informatie en communicatie op maat van verschillende doelgroepen moet verstrekt worden.

Met een brede sociale, economische en maatschappelijke meerwaarde wordt vrijwilligerswerk op zeer diverse domeinen ingezet en door een diverse groep van vrijwilligers ingevuld. Bovendien is vrijwilligerswerk ook constant in beweging, hetgeen onder andere geïllustreerd wordt door een trend zoals de toenemende vermaatschappelijking van de zorg. Daardoor winnen sociale netwerken en solidariteit (vrijwilligerswerk, mantelzorg,...) alleen maar aan belang. Tegelijk stelt de SERV vast dat door de realiteit om op meerdere domeinen intensiever en langer te participeren (werk, vrije tijd) de beschikbaarheid voor verschillende vormen van solidariteit net onder druk komt te staan (Platformtekst 2030⁷).

De toegankelijkheid van het vrijwilligerswerk vergroten is daarom zeker een noodzaak. Dit betekent enerzijds dat het bestaande vrijwilligerswerk, de reeds betrokken organisaties en de reeds actieve vrijwilligers verder aangemoedigd worden (bv. door de bestaande drempels weg te werken) maar anderzijds ook dat nieuwe doelgroepen overtuigd kunnen worden om vrijwilligers in te schakelen dan wel hun vrijwillige inzet aan te bieden.

Een krachtig instrument daartoe is informatiedeling. Maar de vraag is hoe dat het best wordt georganiseerd. Nu herbergen tal van organisaties en instellingen kennis en expertise over vrijwilligers en vrijwilligersbeleid, maar al die informatie is erg versnipperd beschikbaar. De thema's waarover kennis en informatie nodig is, zijn heel divers: vrijwilligersbeleid voor organisaties, wetgeving, aansprakelijkheid en verzekering, fiscaliteit, vorming en competentie management, rechten en plichten van vrijwilligers, vrijwilligersstatuut, ... Bovendien richt bepaalde informatie zich op de organisaties die werken met vrijwilligers, andere informatie is eerder gericht op de vrijwilligers zelf.

De SERV adviseert om de kennisdeling centraal aan te bieden. Dat kan bijvoorbeeld via het op te richten Vlaams expertisecentrum voor vrijwilligerswerk en een portaalsite waarop alle informatie voor organisaties en vrijwilligers gebundeld is en gemakkelijk te raadplegen. De FOV schoof dit ook al naar voor in de ambitiebundel 'Veerkracht'⁸.

Door de informatiedeling meer te centraliseren kan men bovendien de ongelijke aandacht voor vrijwilligers tussen verschillende beleidsdomeinen overstijgen. Op die manier kan men over de beleidsdomeinen heen aan vrijwilligers dezelfde zekerheden, waardering en bescherming bieden. Het kan er bovendien toe leiden dat beleidsdomeinen waarin vrijwilligers zich nu weinig

⁷ <http://www.serv.be/serv/publicatie/platformtekst-vlaanderen-2030>

⁸ <http://veerkracht.fov.be/betere-omkadering-van-vrijwilligers>

inzetten door een gebrek aan informatie en ondersteuning, meer aandacht en meer vrijwilligers aantrekken.

De SERV denkt ook dat er ook een duidelijke rolverdeling tussen het lokale en Vlaamse niveau nodig is, zonder teveel in versnippering te vervallen. De eerste- en tweedelijnssteuning van vrijwilligers is cruciaal maar versnipperd. De SERV vraagt om de eerstelijnssteuning op lokaal niveau te organiseren. In stad, gemeente of wijk is er kennis over de lokale verenigingen en vrijwilligers. De ontwikkeling van lokale vrijwilligersloketten ter ondersteuning van het lokale vrijwilligerswerk moet zeker gestimuleerd worden. In tweede lijn zouden vrijwilligers dan terecht moeten kunnen bij het nog op te richten Vlaams expertisecentrum voor vrijwilligerswerk (cf. supra).

Minder versnipperde informatie mag niet betekenen dat er geen informatie of communicatie op maat van specifieke doelgroepen meer mogelijk is. De SERV vraagt om gepaste aandacht te (blijven) geven aan een volgehouden en gediversifieerde communicatie over de meerwaarde van vrijwilligerswerk (voor de vrijwilliger zelf, de organisatie en de samenleving), over de verschillende vormen van vrijwilligerswerk en over de geldende rechten en plichten, aangepast aan de doelgroep(en) die men wil bereiken. De raad denkt daarbij in het bijzonder aan (potentiële) vrijwilligers met een beperkte administratieve geletterdheid en/of vrijwilligers die behoren tot prioritair kansengroepen zoals personen met een migratie-achtergrond, personen met een handicap of chronische ziekte, ouder wordende werknemers, (laaggeschoolde en NEET-) jongeren en mensen in armoede.

Als voorbeeld verwijst de raad naar het communicatiedraaiboek dat werd opgesteld binnen het project “Aangepaste communicatie naar sociaal zwakke groepen” (<http://www.communicerenmetarmen.be/>). Daarin onderzocht de Koning Boudewijnstichting samen met de afdeling Communicatie (DKB) van de Vlaamse overheid, het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en het expertisecentrum Memori (Lessius Mechelen), hoe de Vlaamse overheidscommunicatie structureel beter kan worden afgestemd op sociaal zwakke groepen.